ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΤΑΓΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΘΕ4 – ΑΡΘΡΑ 42.7 ΚΑΙ 222 ΣΛΕΕ. Η ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΚΑΙ Η ΡΗΤΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ.

ΑΡΘΡΟ 42.7 Σ(Λ)ΕΕ (17) – ΡΗΤΡΑ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΑΜΥΝΑΣ

- Σε περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των **Ηνωμένων Εθνών**. Αυτό δεν επηρεάζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών (ουδέτερα κράτη).
- Οι δεσμεύσεις και η συνεργασία στον τομέα αυτόν εξακολουθούν να είναι σύμφωνες προς τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του Οργανισμού Βορείου Ατλαντικού Συμφώνου **(ΝΑΤΟ)** η οποία παραμένει, όσον αφορά τα κράτη που είναι μέλη του, το θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας και το όργανο της εφαρμογής της.

ΑΡΘΡΟ 42.7 Σ(Λ)ΕΕ (17) – ΡΗΤΡΑ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΑΜΥΝΑΣ

- **<u>ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ</u>**

- Αν επιχειρηθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφος κράτους-μέλους
- Αν ο πληττόμενος φορέας είναι διακυβερνητικός (υποχρέωση μεταξύ των κρατών – μελών)
- Αν η φύση της δέσμευσης των κρατών συνεπάγεται «υποχρέωση συνδρομής με όλα τα μέσα» (και με σεβασμό στην ουδετερότητα ορισμένων κρατών)
- Αν η σχέση με το ΝΑΤΟ είναι συμπληρωματική (καθώς το ΝΑΤΟ παραμένει πυλώνας συλλογικής άμυνας για τα μέλη του)

ΑΡΘΡΟ 42.7 Σ(Λ)ΕΕ (17) – ΡΗΤΡΑ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΑΜΥΝΑΣ

- **Διαδικασία:** Σε αντίθεση με το ΝΑΤΟ (Άρθρο 5), δεν υπάρχει αυτοματοποιημένη στρατιωτική διαδικασία ή κεντρικός μηχανισμός εντολών. Η ενεργοποίηση και ο συντονισμός γίνονται συχνά σε διμερές επίπεδο ή μέσω πολιτικής διαβούλευσης.
- **Προηγούμενη επίκληση:** Ενεργοποιήθηκε επίσημα για πρώτη φορά από τη **Γαλλία** τον Νοέμβριο του 2015, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παρίσι.
- **Πρόσφατες εξελίξεις:** Η ρήτρα χρησιμοποιείται από ευρωπαίους ηγέτες (π.χ. για ζητήματα ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο/βλ. και Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, Νίκο Χριστοδουλίδη) για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής ασφάλειας.

ΑΡΘΡΟ 42.7 Σ(Λ)ΕΕ (17) – ΡΗΤΡΑ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΑΜΥΝΑΣ

- Άραγε, αν μια χώρα-μέλος υποστεί ένοπλη επίθεση σήμερα, το Άρθρο 42.7 είναι επαρκές ή πρόκειται για μια νομική ψευδαίσθηση που καταρρέει χωρίς το ΝΑΤΟ;
- Ποια είναι η ελάχιστη υποχρέωση ενός κράτους-μέλους όταν επικαλείται το 42.7 ένα άλλο κράτος; Μπορεί να στείλει απλώς υγειονομικό υλικό και να θεωρηθεί συνεπές;

ΑΡΘΡΟ 222 ΣΛΕΕ – ΡΗΤΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

- 1. Η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού, με πνεύμα αλληλεγγύης, εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στη διάθεσή της τα κράτη μέλη, για:
- α. Την πρόληψη τρομοκρατικής απειλής στο έδαφος των κρατών μελών, την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και του άμαχου πληθυσμού από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση και την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης.
- β. Την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση φυσικής ή ανθρωπογενούς καταστροφής.

ΑΡΘΡΟ 222 ΣΛΕΕ – ΡΗΤΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

- 2. Σε περίπτωση που κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή, τα υπόλοιπα κράτη μέλη του παρέχουν βοήθεια κατόπιν αιτήματος των πολιτικών του αρχών. Προς τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη συντονίζονται στο πλαίσιο του Συμβουλίου.
- 3. Οι λεπτομερείς διατάξεις για την εφαρμογή από την Ένωση της παρούσας ρήτρας αλληλεγγύης καθορίζονται με απόφαση που εκδίδεται από το Συμβούλιο, μετά από κοινή πρόταση της Επιτροπής και του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Εάν η απόφαση αυτή έχει επιπτώσεις στον τομέα της άμυνας, το Συμβούλιο αποφασίζει σύμφωνα με το άρθρο 31, παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τηρείται ενήμερο. Στο πλαίσιο της παρούσας παραγράφου και με την επιφύλαξη του άρθρου 240, το Συμβούλιο επικουρείται από την Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, με τη στήριξη των δομών που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, και από την επιτροπή του άρθρου 71, οι οποίες υποβάλλουν στο Συμβούλιο, ενδεχομένως, κοινές γνώμες.
- 4. Προκειμένου η Ένωση και τα κράτη μέλη να είναι σε θέση να ενεργούν αποτελεσματικά, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πραγματοποιεί τακτική αξιολόγηση των απειλών τις οποίες αντιμετωπίζει η Ένωση.

ΑΡΘΡΟ 222 ΣΛΕΕ – ΡΗΤΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

- **<u>ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ</u>**

- Αν πρόκειται για τρομοκρατικές επιθέσεις ή φυσικές/ανθρωπογενείς καταστροφές
- Αν ο πληττόμενος φορέας είναι ενωσιακός (κινητοποίηση των θεσμικών οργάνων & πόρων της ΕΕ)
- Αν η φύση της δέσμευσης αναφέρεται σε «συντονισμένη δράση» και κινητοποίηση μέσων της ΕΕ
- Αν αφορά αμιγώς ενωσιακή αρμοδιότητα (προστασία πολιτών και υποδομών/ασχέτως ΝΑΤΟ).

ΑΡΘΡΟ 222 ΣΛΕΕ – ΡΗΤΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

- **<u>Διαδικασία ενεργοποίησης</u>**

- Το κράτος μέλος που πλήττεται μπορεί να ζητήσει συνδρομή μέσω των πολιτικών οργάνων της ΕΕ (π.χ. Συμβούλιο της ΕΕ), σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας

ΑΡΘΡΟ 222 ΣΛΕΕ – ΡΗΤΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

- Είναι, όμως, η Ρήτρα Αλληλεγγύης το πραγματικό θεμέλιο της ευρωπαϊκής ενοποίησης, συνδέοντας τις φυσικές καταστροφές, την τρομοκρατία και τις υβριδικές απειλές με την κοινωνική συνοχή;

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΟΜΑΔΩΝ ΓΙΑ DEBATE

- **ΟΜΑΔΑ Α -** Υπέρ της Γεωπολιτικής Αναγκαιότητας
- **Βασικό επιχείρημα:** Το Άρθρο 42.7 πρέπει να μετατραπεί σε επιχειρησιακά αυτόνομο μηχανισμό τύπου Άρθρου 5 του ΝΑΤΟ, ανεξάρτητα από τις ΗΠΑ, για να διασφαλιστεί η υπαρξιακή ανθεκτικότητα της ΕΕ
- **ΟΜΑΔΑ Β -** Υπέρ της Κανονιστικής & Δημοσιονομικής Ισορροπίας
- **Βασικό επιχείρημα:** Η υπερβολική στρατιωτικοποίηση του Άρθρου 42.7 αποπροσανατολίζει την ΕΕ από το Άρθρο 222 (πολιτική προστασία, κλιματική ανθεκτικότητα, υβριδικές απειλές) και υπονομεύει τους πόρους για την κοινωνική συνοχή.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ DEBATE – ΓΥΡΟΣ Ι (Η ΓΚΡΙΖΑ ΖΩΝΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ)

- Αν μια κυβερνοεπίθεση παραλύσει τις ενεργειακές υποδομές μιας χώρας, ενεργοποιείται το 42.7 ή το 222;
- Πώς επηρεάζει η επίκληση της αμυντικής συνδρομής την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών του Βορρά και του Νότου;

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ DEBATE – ΓΥΡΟΣ Ι

- Πρώτη αντίδραση θα είναι πιθανότατα η ενεργοποίηση του Άρθρου 222 για την άμεση διαχείριση της κρίσης και την αποκατάσταση των υποδομών, με το Άρθρο 42.7 να παραμένει ως πολιτική/στρατηγική απειλή αποτροπής εφ' όσον επιβεβαιωθεί κρατική εχθρική ενέργεια.
- Η αμυντική συνδρομή (42.7) δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά αν διαρρήξει την κοινωνική αλληλεγγύη (222). Αν οι πολίτες του Νότου ή των ασθενέστερων οικονομικά κρατών αισθανθούν ότι οι κοινωνικές τους παροχές θυσιάζονται για να χρηματοδοτηθούν εξοπλισμοί, η πολιτική νομιμοποίηση της ΕΕ θα καταρρεύσει, καθιστώντας την ευρωπαϊκή άμυνα ευάλωτη εκ των έσω.

ΕΠΑΝΑΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΟΜΑΔΩΝ ΓΙΑ DEBATE

- **ΟΜΑΔΑ Α** – Νομικοί Σύμβουλοι
- **ΟΜΑΔΑ Β** – Οικονομικοί Σύμβουλοι
- **ΣΕΝΑΡΙΟ:** Ένα κράτος-μέλος της ΕΕ (λ.χ. Ελλάδα) δέχεται ταυτόχρονα ευρείας κλίμακας κυβερνοεπίθεση στις τραπεζικές του υποδομές, δολιοφθορά σε υποθαλάσσια καλώδια (οπτικών ινών κ.α.) και ενορχηστρωμένη μεταναστευτική πίεση στα σύνορά του.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ DEBATE – ΓΥΡΟΣ 2 (Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΥΒΡΙΔΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ)

- Ενεργοποιείται το 42.7 ή το 222;
- Πώς επηρεάζει η επίκληση της αμυντικής συνδρομής την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών του Βορρά και του Νότου;

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ DEBATE – ΓΥΡΟΣ 2

- Η Ομάδα Α μπορεί να προτείνει διπλή/σταδιακή επίκληση [Άμεση ενεργοποίηση του Άρθρου 222 για την κινητοποίηση τεχνικών και οικονομικών πόρων της ΕΕ, με ταυτόχρονη προειδοποίηση ενεργοποίησης του Άρθρου 42.7 μόλις ολοκληρωθεί η τεχνική απόδοση ευθυνών (attribution)].
- Η Ομάδα Β μπορεί να προτείνει έγκριση εκτάκτων αμυντικών και ψηφιακών δαπανών μέσω της ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας, με αυστηρή προστασία των κοινωνικών δαπανών και αίτημα για άμεση συγχρηματοδότηση από ενωσιακά ταμεία αλληλεγγύης.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

- Κύριες διαφορές των άρθρων
- Κρίσιμα ερωτήματα - Ενδεικτικές απαντήσεις
- Συμπεράσματα

ΚΥΡΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

- **Αιτία ενεργοποίησης:** Ένοπλη επίθεση από τρίτο κράτος στο έδαφος κράτους μέλους (42.7) - Τρομοκρατική επίθεση και φυσική ή ανθρωπογενής καταστροφή (222)
- **Φύση της βοήθειας:** Στρατιωτική συνδρομή και βοήθεια με όλα τα μέσα (42.7) - Πολιτική προστασία, συντονισμός, αστυνομία, καθώς και στρατιωτικά μέσα μόνο αν ζητηθούν (222)
- **Ρόλος θεσμικών οργάνων:** Περιορισμένος/Η υποχρέωση βαραίνει απευθείας τα κράτη μέλη (42.7) – Κεντρικός/Συντονισμός από το Συμβούλιο και την Επιτροπή
- **Σχέση με το ΝΑΤΟ:** Συμβατή με το ΝΑΤΟ που παραμένει θεμέλιος λίθος για την άμυνα των μελών του (42.7) - Ανεξάρτητη από συμμαχίες (222)
- Γιατί η Γαλλία επικαλέστηκε το 42.7 αντί του 222;
- Επίσημη επίκληση του 222 σπάνια, σε αντίθεση με την άτυπη πρακτική (Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας - Αποστολή πυροσβεστικών αεροσκαφών, γιατρών ή ανθρωπιστικής βοήθειας σε μεγάλες πυρκαγιές, σεισμούς ή την πανδημία COVID-19)

ΚΡΙΣΙΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- **Ι. Αν μια υβριδική ή κοινωνική κρίση αποσταθεροποιήσει ένα κράτος-μέλος, ποια είναι η υποχρέωση των υπολοίπων;**
- Σε περιπτώσεις τρομοκρατικών επιθέσεων, φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών για την προστασία των πολιτών και των δημοκρατικών θεσμών, ενεργοποιείται το άρθρο 222 ΣΕΕ (Ρήτρα Αλληλεγγύης).

ΚΡΙΣΙΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- **2. Όταν δεχόμαστε κυβερνοεπίθεση σε κρίσιμες υποδομές (υγεία, ενέργεια), πρόκειται για στρατιωτική επίθεση ή για πολιτική καταστροφή;**
- Εδώ υπάρχει μια γκρίζα Ζώνη μεταξύ 42.7 & 222 και πρέπει να εξεταστεί αν μια κυβερνοεπίθεση ενεργοποιεί τη στρατιωτική συνδρομή (42.7) ή τη συνδρομή πολιτικής προστασίας (222)

ΚΡΙΣΙΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- **3. Πώς ορίζεται η «ένοπλη επίθεση» στην εποχή των ενεργειακών εκβιασμών και των σαμποτάζ σε υποθαλάσσιες υποδομές;**
- Απαιτείται εξέταση των ορίων της υποχρέωσης παροχής βοήθειας «με όλα τα μέσα» όταν απειλείται η υπαρξιακή ασφάλεια/υποδομή ενός κράτους υπό το άρθρο 42.7 ΣΕΕ (Ρήτρα Αμοιβαίας Συνδρομής).

ΚΡΙΣΙΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- **4. Ποιος αποφασίζει για την ενεργοποίηση της αμοιβαίας συνδρομής; Το Συμβούλιο, τα εθνικά κοινοβούλια ή το ΝΑΤΟ;**
- Σύμφωνα με τη θεσμική Αρχιτεκτονική της ΕΕ, η διαδικασία λήψης αποφάσεων βρίσκεται στα άρθρα 42.7/222 (σχέση με το άρθρο 5 του ΝΑΤΟ).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Με τον τρόπο τους, τα Άρθρα 42.7 και 222 αναδεικνύουν την τάση της ΕΕ να ισορροπεί ανάμεσα στη σκληρή αποτροπή (Hard Power) και την εσωτερική κοινωνική ανθεκτικότητα (Soft Power).
- Η επίκληση της αλληλεγγύης απαιτεί πολιτική νομιμοποίηση. Χωρίς κοινωνική συνοχή και εμπιστοσύνη των πολιτών, οι νομικές ρήτρες αμοιβαίας συνδρομής παραμένουν ανεφάρμοστες στην πράξη.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΘΕ5 – ΥΒΡΙΔΙΚΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ & ΞΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

- Αλιγιζάκη, Α. (2025): Σελ. 58 - 60 & 327 – 346
- Ανδρέου, Γ. (2025): Σελ. 25 – 38
- Φραγκονικολόπουλος, Χ. (2022): Σελ. 29 - 48 & 139 – 147 & 172 – 181
- EU AI Act - Κανονισμός 2024/1689